

Lakiosasto

9.3.1990

Työeläkelaitoksille

ELÄKEPALKKAAN LUETTAVAT ANSIOT

Eläketurvakeskus on 1.11.1978 antanut ohjeet eläkepalkkaan luettavista ansioista ja eläkepalkan määräytymisestä. Soveltamiskäytännössä tapahtuneiden sekä lainsäädäntöön ja työehtosopimukseen tehtyjen muutosten vuoksi on ollut tarpeen laatia uusi täydennetty yleiskirje, joka korvaa aikaisemman yleiskirjeen 26/78. Viimeisimmistä lainmuutoksista mainittakoon vuoden 1989 alusta voimaan tullut uusi tulo- ja varallisuusverolaki (TVL, 1240/88), jolla kumottiin vuonna 1974 annettu tulo- ja varallisuusverolaki (1043/74), sekä siihen myöhemmin tehdyt muutokset.

ELÄKETURVAKESKUS

Tapio Karsikas
Tapio Karsikas

Helena Tapio
Helena Tapio

Lakiosasto

9.3.1990

ELÄKEPALKKAAN LUETTAVAT ANSIOT

	Sivu
1. JOHDANTO	1
2. TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAEISSA TARKOITETTU TYÖSUHDE	1
2.1. Yleistä	1
2.2. Työsuhteen kuuluminen työeläkelakien piiriin	1
2.3. TEL-työsuhteen alkaminen ja päättyminen	2
2.4. Palkattomat jaksot työsuhteen jatkuessa	3
3. TYÖELÄKELAKIEN PALKKAKÄSITE	4
3.1. Yleistä	4
3.2. Ennakonpidätysperusteet	5
3.3. TEL-palkkana pidettävät suoritukset, jotka eivät ole ennakonpidätyksen alaisia	6
3.3.1. Verovapaa ulkomaantyötulo	6
3.3.2. Lähdeverolain alaiset ansiot	7
3.3.3. Täydennyspäiväraha	7
3.3.4. Työtapaturma tai ammattitauti ennen vuotta 1982	7
4. KUSTANNUSTEN KORVAUKSET	8
4.1. Yleistä	8
4.2. Päivärahat	8
4.3. Muuttokustannusten korvaus	9
4.4. Opintotuki	9
4.5. Ulkomailla työskentelystä aiheutuvien erityisten kustannusten korvaukset	10
5. TYÖSOPIMUKSEN PERUSTEELLA SUORITETUSTA TYÖSTÄ SAATU VASTIKE	10
5.1. Yleistä	10
5.2. Palkan lisät ja korotukset	11
5.3. Palkka ulkomailla tehdystä työstä	11
5.4. Palvelurahat	12
5.5. Provisio	12
5.6. Yrityksen tuloksen perusteella maksettavat korvaukset	12
5.7. Luontoisedut	12
5.8. Työnantajan työntekijälleen ottama säästöhenkivakuutus	13
5.9. Vuosilomapalkka	13
5.10. TEL-työsuhteen jatkuessa maksettu vuosilomakorvaus	13
5.11. Lomaltapaluu- ja lomarahat, lomapalkan korotus	14

Lakiosasto

9.3.1990

5.12.	Vapaavuorokorvaus, työajan lyhentäminen, varallaolokorvaus	14
5.13.	Työnantajan suorittamat lahjarahat	15
5.14.	Irtisanomisajan palkka	15
5.15.	Palkkaturva	16
5.16.	Oppisopimus- tai koulutussopimusalta maksettu palkka	16
5.17.	Työllistämistuen avulla palkattu työntekijä	17
6.	TYÖSUHTEESEEN LÄHEISESTI LIITTYVÄSTÄ TOIMINNASTA MAKSETUT KORVAUKSET	17
6.1.	Yleistä	17
6.2.	Aloite- ja kirjoituspalkkiot	17
6.3.	Luottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle maksetut korvaukset	17
6.4.	Työnantajan ja henkilöstön väliseen yhteistoimintaan liittyvät palkkiot (työsuojelu- ynnä muut toimikunnat, YT-lain mukaiset palkkiot)	18
6.5.	Palkkiot yrityksen tai yhteisön hallinto-elinten jäsenyydestä	18
6.6.	Vakuutusasiamiespalkkiot	18
6.7.	Tehdaspalokunta	19
6.8.	Työpaikkalääkärit	19
7.	KORVAUKSET, JOITA EI OTETA HUOMIOON ELÄKEPALKASSA	19
7.1.	Työsuhteen päättyessä maksettava lomakorvaus	19
7.2.	Odotusajan palkka	19
7.3.	Korvaus lainvastaisuudesta irtisanomisesta	20
7.4.	Korvaus syrjäytetyistä irtisanomisajasta liikettä luovutettaessa	20
7.5.	Korvaus irtisanomisesta lomautuksen aikana	20
7.6.	Työsopimuksen purkamisen yhteydessä maksettava korvaus	20
7.7.	Muu kuin lakiin perustuva korvaus työsuhteen päättymisestä	21
7.8.	Sairausajan palkan maksuajalta suoritettu sairausvakuutuspäiväraha	21
7.9.	Lisäpäiväraha	21
7.9.1.	Sairausraha	21
7.10.	Tekijänoikeuskorvaukset ja uusintapalkkiot	21
7.11.	Rojalti	22
7.12.	Henkilökuntaedut	22
7.13.	Suoritukset henkilöstörahaan, henkilöstörahaan suoritetut voittopalkkioerät ja voitonjako	23
7.14.	Esinelahjat	24
7.15.	Työsuhdekeksinnöt	24
7.16.	Yrityksen tai yhteisön ulkopuolisille maksetut luottamustoimipalkkiot	24

Lakiosasto

9.3.1990

7.17. Palkkiot sairauskassan, eläkesäätiön tai vastaavan jäsenille	24
7.18 Kommandiittiyhtiön äänettömälle yhtiömiehelle verotuksessa jaettu osuus yhtiön tulosta	25
8. ANSIOIDEN JAKSOTUS	25
Lomaltapaluuraha	26
Tasaera	26

Lakiosasto

9.3.1990

ELÄKEPALKKAAN LUETTAVAT ANSIOT

1

JOHDANTO

Tässä yleiskirjeessä käsitellään sitä, mitkä työntekijän saamista ansioista ja korvauksista otetaan huomioon eläkepalkkaa ja vakuutusmaksuja määrättäessä. Kaikkien tulkintojen osalta ei ole muutoksenhakuelinten kantaa, joten tässä esitettyyn voivat niiden mahdolliset myöhemmät päätökset aiheuttaa muutoksia.

TEL-palkalla tarkoitetaan yleiskirjeessä sellaisia ansioita, jotka otetaan huomioon laskettaessa eläkkeen perusteena olevaa palkkaa. Samat säännöt pätevät soveltuvin osin myös määrättäessä niitä palkkoja, joista LEL- ja TaEL-eläke lasketaan tai määrättäessä MYEL-perheenjäsenen työtuloa hänelle maksetun palkan perusteella. Eläkkeen perusteena olevaan palkkaan luetaan vain sellaiset ansiot, jotka on ansaittu työeläkelakien alaisen työsuhteen jatkuessa.

2

TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAEISSA TARKOITETTU TYÖSUHDE

2.1

Yleistä

Työsuhteen käsite on työntekijäin eläkelaeissa sama kuin työoikeudessa yleensäkin. Henkilön katsotaan olevan työsuhteessa, kun hän tekee työtä toisen (työnantajan) lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Työsopimuslain (TSL) mukaisen työsuhteen tunnusmerkistön perusteella määräytyy siten myös työntekijäin eläkelakien soveltamisala: työnantaja on velvollinen järjestämään häneen työsuhteessa olevan henkilön (työntekijän) eläketurvan mainittujen lakien mukaan. TSL:n mukaista työsuhdekäsitettä on kuitenkin laajennettu TEL 2 §:n 6 momentin säännöksellä siten, että TEL:a sovellettaessa myös johtavassa asemassa olevia toimihenkilöitä pidetään eräin edellytyksin työsuhteessa olevina.

2.2

Työsuhteen kuuluminen työeläkelakien piiriin

TEL 1 §:n 1 momentin mukaan työsuhteen tulee jatkua yhdenjaksoisesti vähintään kuukauden ajan, jotta siihen voitaisiin soveltaa TEL:a. Lisäksi edellytetään, että työsuhteessa saatu palkka nousee TEL 1 §:ssä säädettyyn vähimmäismäärään (vuoden 1990 indeksiluvun 1481 mukaan tämä määrä on 938,66 markkaa kuukaudessa).

Lakiosasto

9.3.1990

Alle kuukaudenkin kerrallaan jatkuneet työsuhteet voivat tulla TEL:n piiriin, jos työntekijä on tehnyt työtä saman työnantajan palveluksessa vähintään kolmena peräkkäisenä kalenterikuukautena. Tällöin erillisten työsuhteiden katsotaan muodostavan yhdenjaksoisesti jatkuneen TEL-työsuhteen, edellyttäen, että työansio kunakin kalenterikuukautena ylittää TEL:ssä säädetyn vähimmäismäärän. Lisäksi edellytetään, että työntekijä on työssä vähintään 20 tuntia kalenterikuukaudessa. (TEL 1 §:n 2 momentti.)

LEL:n ja TaEL:n soveltamisessa ei ole ansion määrään tai työaikaan liittyviä rajoituksia.

Maatilataloudessa rahapalkkaa vastaan työskentelevä perheenjäsen on muiden edellytysten täytyessä vakuutettava MYEL:n mukaan perheyrittäjän jäsenenä.

2.3

TEL-työsuhteen alkaminen ja päättyminen

Työoikeudellisesti työsuhde alkaa silloin, kun työntekijä ryhtyy työhön, ja jatkuu siihen saakka, kunnes työsuhde sopimisen, irtisanomisen tai purkamisen johdosta lakkaa. Tästä poiketen on TEL 2 §:n 2 momentissa säädetty, että TEL:a sovellettaessa työsuhde päättyy sen päivän lopussa, jolta sen perusteella viimeksi maksettiin palkkaa ennen työsuhteen katkeamista, taikka eläkkeeseen oikeuttavan työkyvyttömyyden tai yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista.

Eläkkeeseen oikeuttavaksi ei siis lueta työsuhteen lopussa olevaa palkatonta aikaa, eikä aikaa, jonka työsuhde työoikeudellisessa mielessä kenties vielä jatkuu työntekijän tultua työkyvyttömäksi. Työntekijän jäädessä sairauslomalta työkyvyttömyyseläkkeelle ei eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa siten oteta huomioon niitä sairausajan palkkoja, jotka työntekijä on saanut työkyvyttömäksi tulonsa jälkeiseltä ajalta eli TEL-työsuhteen päättyttyä. Lomautuksen aikana irtisanotun työntekijän TEL-työsuhde päättyy viimeiseen palkalliseen päivään.

Kun työsuhde on TEL 1 §:n 1 momentin mukaisesti tullut TEL:n piiriin, sovelletaan TEL:a, kunnes työnantajan ilmoituksen johdosta tulee selvitettyksi, että työansio on ainakin viimeksi kuluneena kalenterikuukautena ennen ilmoituksen tekemistä ollut TEL:ssä säädettyä rajamäärää pienempi (TEA 1 §). (TEL:n rajamäärän täyttymistä on vakuuttamattomien työsuhteiden osalta käsitelty tarkemmin Eläketurva-

Lakiosasto

9.3.1990

keskuksen 23.6.1986 antamissa ohjeissa, jotka koskevat TEL-työsuhteen todentamista jälkikäteen.) TEL 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa työsuhteen katsotaan alkaneen sinä päivänä, jolta sen perusteella maksettiin ensimmäisen kerran palkkaa, ja päättyneen sinä päivänä, jolta viimeksi maksettiin palkkaa.

Vaikka sama työsuhde työoikeudellisesti jatkuu, voi TEL-työsuhde päättyä ja uusi alkaa työntekijän siirtyessä täysiaikaisesta työstä osa-aikaiseen työhön ja päinvastoin (ns. tekninen katkaisu, TEL 2 §:n 3 momentti). Asiasta on ETK:n yleiskirje 4/85.

2.4

Palkattomat jaksot työsuhteen jatkuessa

Työntekijä saattaa työsuhteensa jatkuessa olla välillä palkattomalla lomalla, jolta hän palaa työhön. Jos palkaton jakso muodostuu pitkäaikaiseksi, se voi merkitä TEL-työsuhteen katkeamista työntöön ja palkanmaksun päättyessä. Sen sijaan lyhyet, enintään vuoden pituiset, palkattomat keskeytyskaudet katsotaan vakiintuneesti eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi. Niinpä yhdenjaksoisena pidetään esimerkiksi työsuhdetta, jonka kestäessä työntekijä on opiskelun takia ollut välillä lyhyellä palkattomalla lomalla. Vallitseva käytäntö on ollut, että työnantaja ei ole ilmoittanut TEL-työsuhdetta päättyneeksi myöskään laissa säädetyn tai työehtosopimuksessa sovitun äitiysloman eikä lomautuksen johdosta. Samoin sairausloma on luettu TEL-työsuhteen jatkumisaikaan silloinkin, kun sen ajalta ei enää suoriteta palkkaa. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä palaa työhön. Jos työntekijä menee palkattoman jakson aikana uuteen työsuhteeseen, sen työsuhteen, josta hän on palkattomalla vapaalla, voidaan katsoa päättyneen sen päivän lopussa, jolta työsuhteen perusteella viimeksi maksettiin palkkaa.

Työsuhteen sisään jäävät palkattomat kaudet voivat pitkään jatkuessaan vaikuttaa alentavasti eläkepalkkaan. Palkkaperusteen tarkistaminenkaan TEL 7 §:n 2 momentin mukaisesti ei ole aina lain mukaan mahdollista. Pienen lapsen hoidon tai opiskelun vuoksi voi nykyisin olla useampiakin vuosia poissa työstä työoikeudellisen työsuhteen katkeamatta. Jos palkaton äitiys-, isyys- ja vanhempainloma ja/tai hoitovapaa taikka opintovapaa jatkuu enintään vuoden verran, ei TEL-työsuhdetta tulisi sen johdosta katkaista. Jos vapaa kestää pitempään, TEL-työsuhde päätetään nykyisessä käytännössä siihen päivään,

Lakiosasto

9.3.1990

jolta sen perusteella viimeksi maksettiin palkkaa, vaikka työsuhde työoikeudellisessa mielessä jatkuu-kin. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltavana muutos lastaan hoitaneiden eläkepalkan laskentaan. (Lapsenhoitoajasta on tulkintaryhmän kannanotto 1/86/T.)

Jos työsuhde päättyy siten, että työntekijä ei palaa takaisin työhönsä palkattomalta vapaalta, TEL-työsuhteen päättymisen ratkaistaan TEL 2 §:n 2 momentin mukaan, eli työsuhde katsotaan päättyneeksi sinä päivänä, jolta viimeksi maksettiin palkkaa.

Palkkatonta aikaa, jona työntekijä on asevelvollisena suorittamassa varusmiespalvelusta, ei lueta työsuhteen jatkumisaikaan (TEL 2 §:n 2 momentti).

Osakeyhtiön osakas tai kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies, joka työskentelee yhtiössä palkkaa vastaan, saattaa jonakin vuonna palkan sijasta saada pelkästään osinkoa tai voitto-osuutta. Tällöin TEL-työsuhde tulisi päättää viimeiseen palkalliseen päivään.

3

TYÖELÄKELAKIEN PALKKAKÄSITE

3.1

Yleistä

TEL 7 §:n mukaan eläkkeen perusteena oleva palkka määrätään työansioista. Saman pykälän 4 momentin mukaan työansion määrä lasketaan samojen perusteiden mukaan kuin veron ennakkoa pidätettäessä, kuitenkin niin, ettei työsuhteen päättyessä maksettavaa vuosiloman korvausta oteta huomioon.

Jos vuosilomakorvausta suoritetaan TEL-työsuhteen jatkuessa (vuosilomalain 9 §), se lasketaan myös eläkepalkkaan (ks. kohta 5.10.).

Vastaavasti säädetään LEL 6 §:ssä ja TaEL 7 §:ssä, että palkka, josta vakuutusmaksu on suoritettava, määräytyy samojen perusteiden mukaan, joita sovelletaan veron ennakkoa pidätettäessä. LEL:ssä ja TaEL:ssä ei ole työsuhteen päättyessä maksettavaa vuosilomakorvausta koskevaa poikkeussäännöstä, joten LEL:n ja TaEL:n mukaan eläkepalkkaa laskettaessa myös se otetaan huomioon.

MYEL:n piiriin kuuluvan perheyriityksen jäsenen työtulona pidetään MYEL 8 §:n 4 momentin mukaan hänelle maksettavaa palkkaa, jollei se ole kohtuuton työpanokseen nähden. Palkka määritellään samoin kuin TEL:a sovellettaessa.

Lakiosasto

9.3.1990

3.2

Ennakonpidätysperusteet

Eläkkeeseen oikeuttava työansio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin veron ennakkoa pidätettäessä. Lähtökohtana on tällöin ennakkooperintälain (EPL) 4 §:ssä tarkoitettu bruttopalkka. Sanotun pykälän mukaan "palkalla tarkoitetaan kaikenlaatuista palkkaa, palkkiota, osapalkkiota sekä muuta etuutta ja korvausta, joka suoritetaan virasta tai toimesta tahi sellaisesta työstä, tehtävästä tai palveluksesta, joka työn tai tehtävän antajalle tehdään korvausta vastaan. Jos työn tai tehtävän suorittaja on tässä toiminnassaan itsenäinen yrittäjä, siitä suoritettavaa korvausta ei kuitenkaan pidetä palkkana. Palkkaan luetaan myös luontoiset, jotka arvioidaan rahaksi verohallituksen vahvistamien perusteiden mukaan".

Maininta ennakonpidätyksen perusteista on katsottava tarkoitettuna lähinnä yleisluontoiseksi viittaukseksi siihen EPL 4 §:ssä tarkoitettuun palkkaan, joka suoritetaan toiselle korvausta vastaan tehdystä tehtävästä henkilölle, joka ei tässä toiminnassaan ole itsenäinen yrittäjä.

Käytännössä TEL-palkka on yleensä sama kuin se palkka, joka työntekijälle on maksettu vastikkeena hänen työsopimuksen perusteella suorittamastaan työstä ja josta on toimitettu ennakonpidätys. Säännöstä ei voida kuitenkaan tulkita niin ahtaasti, että TEL-palkkaan sisältyisivät ainoastaan ne ansiot, joista ennakonpidätys on toimitettu. Esimerkiksi, jos työnantaja on laiminlyönyt ennakonpidätyksen, vaikka se olisi tullut suorittaa, on ansiot tästä huolimatta otettava huomioon eläkepalkkaa määrättäessä, jos niitä muutoin voidaan pitää TEL-palkkana. Ansiot saattavat myös olla lainsäädännön perusteella ennakonpidätyksestä vapaita. Kohdassa 3.3 käsitellään tällaisia tapauksia tarkemmin.

Toisaalta TEL-palkkaa ei ole kaikki sellainen tulo, josta ennakonpidätys on toimitettu. Esimerkiksi EPL 6 §:ssä säädetään ennakonpidätys toimitettavaksi eräissä tapauksissa siitä riippumatta, onko suoritusta pidettävä palkkana. Sanotun pykälän mukaan toimitettu ennakonpidätys esimerkiksi esiintyvän taiteilijan tahi hankinta-, osto- tai myyntiasiamiehen palkkiosta ei siis sinällään merkitse sitä, että kysymyksessä olisi TEL- tai TaEL-palkaksi katsottava suoritus. Jos palkkio on maksettu sen saajalle hänen toiminnastaan itsenäisenä yrittäjänä

Lakiosasto

9.3.1990

nä, ei sitä luonnollisestikaan voida pitää TEL- tai TaEL-palkkana.

Ennakkoperinnän yhteydessä tapahtuvilla verotusratkaisuilla ei ole lopulliseen verotukseen nähden sitovaa vaikutusta. Ansiotulo, joka ei ole ennakkoperinnän alaista, voidaan katsoa lopullisessa verotuksessa veronalaiseksi tuloksi. Tämä ei sinänsä tee siitä TEL-palkkaa, koska TEL-palkkaa määrättäessä käytetään lain mukaan samoja perusteita kuin veron ennakkoa pidätettäessä. Mikäli esimerkiksi luontoisedut lopullisessa verotuksessa arvioidaan korkeampaan määrään kuin mitä oli ennakonpidätystä varten vahvistettu, ei se vaikuta takautuvasti TEL-palkan suuruuteen.

3.3

TEL-palkkana pidettävät suoritukset, jotka eivät ole ennakonpidätyksen alaisia

Eräissä tapauksissa saattaa palkka olla TEL-palkaksi katsottavaa, vaikkei ennakonpidätysvelvollisuutta olekaan. TEL-palkkaan otetaan mukaan kiistatta työsuhteessa saatuna palkkana pidettäviä eriä, joista verolainsäädännön mukaan ei pidätetä ennakkoa. Palkka saattaa myös olla kokonaan vapautettu ennakonpidätyksestä. Käytännön syistä ei ennakonpidätys ole mahdollista pelkästään luontoisetuina suoritettavasta palkasta, mistä huolimatta näiden etujen verotusarvo on sisällytettävä TEL-palkkaan.

3.3.1

Verovapaa ulkomaantytö tulo

Tulo- ja varallisuusverolain mukaan on Suomessa asuva henkilö yleisesti verovelvollisena velvollinen suorittamaan veroa sekä Suomesta että muualta saamastaan tulosta. Suomalaisen ulkomailla tekemästä työstä saama palkkatulo on kuitenkin eräin poikkeuksin Suomessa verovapaata tuloa, jos hänen sanotusta työstä johtuva oleskelunsa ulkomailla on kestänyt tai sen voidaan olettaa kestävän vähintään puoli vuotta (TVL 54 §). Tällöin ei ennakonpidätys tule kysymykseen. Siitä huolimatta ovat tällaisetkin TEL-työsuhteessa saadut ansiot TEL-palkkaa.

Ulkomaantytöskentelyä käsitellään kohdissa 4.5 ja 5.3.

Lakiosasto

9.3.1990

3.3.2

Lähdeverolain alaiset ansiot

Henkilö, joka ei ole verovuonna asunut Suomessa, on rajoitetusti verovelvollinen. Hänen Suomesta saamaansa palkkatuloa verotetaan rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (lähdeverolaki) mukaan, jollei verosopimusten määräyksistä muuta johdu. Lähdevero on lopullinen vero, jonka perimisessä ei sovelleta ennakoperintälakia. Lähdeverolain alaiset palkkatulot ovat TEL-palkkaa siltä osin kuin niitä olisi pidetty normaalisti ennakonpidätyksen alaisina palkkatuloina.

3.3.3

Täydennyspäiväraha

Työehtosopimuksessa voidaan sopia sairausajan palkan maksamisesta työnantajan yhteydessä toimivan työpaikkakassan (SVL 61 §) kautta täydennyspäivärahana. Täydennyspäiväraha oli aiemmin voimassa olleen tulo- ja varallisuusverolain (1043/74) mukaan kassan jäsenelle verotonta, jos työnantajan maksama vakuutusmaksu kassalle ei ylittänyt 75 prosenttia kassan maksuista. Vuoden 1991 jälkeiseltä ajalta maksettavat täydennyspäivärahat ovat veronalaista tuloa. Täydennyspäiväraha otetaan huomioon TEL-palkassa, vaikka se olisikin verotonta (VAKO 8401/76/782, ETK 169). Asiaa on käsitelty ETK:n yleiskirjeessä 24/77.

3.3.4

Työtapaturma tai ammattitauti ennen vuotta 1982

Jos työntekijälle on maksettu elinkorkoa ennen vuotta 1982 sattuneen työtapaturman tai ennen mainittua vuotta ilmenneen ammattitaudin perusteella, on elinkorko ollut verovapaata 20 000 markkaan saakka vuodessa (TVL 1043/74). Mikäli tällaista elinkorkoa saava työntekijä tulee saman työtapaturman tai ammattitaudin johdosta työkyvyttömäksi väliaikaisesti tai pysyvästi, aletaan hänelle lääketieteellisestä haitasta maksettavan elinkoron lisäksi maksaa elinkorkoa myös ansionmenetyksestä. Elinkorko maksetaan työnantajalle siltä osin kuin tämä on samalta ajalta maksanut sairausajan palkkaa. Työnantajalla on ollut oikeus vähentää elinkoron määrä työntekijän palkasta ennen ennakonpidätyksen suorittamista 20 000 markkaan saakka vuodessa. Tästä huolimatta palkka otetaan huomioon kokonaisuudessaan TEL-palkassa.

Lakiosasto

9.3.1990

4

KUSTANNUSTEN KORVAUKSET

4.1

Yleistä

Palkansaajalle työn suorittamisesta aiheutuvien kustannusten korvauksena maksettavaa hyvitystä ei EPL 8 §:n 1 momentin mukaan pidetä palkkana sikäli kuin se ei ylitä näiden kustannusten arvioitua määrää. Siten työnantajan palkan lisäksi maksamat kustannusten korvaukset (esim. työvaatekorvaukset ja työvälinekorvaukset) eivät yleensä ole myöskään TEL-palkkaa.

Kustannusten määrän arvioimisesta antaa verohallitus tarkemmat ohjeet päätöksillään. Kustannusten korvaukset saattavat kuitenkin ylittää verohallituksen ohjeiden mukaiset määrät. EPL 8 §:stä seuraa, että kustannusten arvioidun määrän ylittävää korvausta on verotuksessa pidettävä ylimenevältä osalta palkkana, josta tulee suorittaa ennakonpidätys, jollei osoiteta ylittävänkin osan menneen kuluihin. Jos verottaja on todennut työnantajan laiminlyöneen ennakonpidätysvelvollisuutensa, luetaan eläkepalkkaan myös se osuus, josta pidätys olisi pitänyt toimittaa.

Jos työnantaja maksaa esim. matkakustannuksista korvauksia, jotka ylittävät verohallituksen päätöksen mukaiset määrät, ylite katsotaan ennakoperinnässä palkaksi. Ennakonpidätyksen alainen palkka on myös eläkepalkkaa.

4.2

Päivärahat

Vanhan tulo- ja varallisuusverolain 22 §:ään tehtiin vuonna 1977 muutos (510/77), jonka mukaan mm. päivärahojen ja matkakustannusten verovapaiden korvausten määrät sidottiin valtion kulloinkin suoritamiin korvauksiin. Päivärahat olivat valtion virkamiehille suoritettavien päivärahojen määrän ylittävältä osalta palkkaa, josta oli toimitettava ennakonpidätys, jollei työntekijä näyttänyt ylittävänkin osan menneen kuluihin. Tämän vuoksi 1.10.1977 jälkeen maksetut päivärahat ovat TEL-palkkaa valtion päivärahat ylittävältä osalta, jos ne ovat olleet veron ennakonpidätyksen alaisia.

Uuden tulo- ja varallisuusverolain mukaan päivärahojen verovapaat määrät eivät enää perustu suoraan valtion maksamiin korvauksiin. Vuodelle 1989 verohallitus vahvisti kotimaan kokopäivärahan veropaaksi määräksi 100 markkaa. Kun ylimmäksi kotimaan kokopäivärahaksi oli tuolloin sovittu 167 markkaa,

Lakiosasto

9.3.1990

oli siitä 67 markkaa palkkatuloksi ja siten myös eläkepalkaksi katsottavaa.

Vuodelta 1990 toimitettavan verotuksen osalta on säädetty, ettei verohallituksen tule vahvistaa kotimaan kokopäivärahan verosta vapaata enimmäismäärää 145 markkaa pienemmäksi. Tätä säännöstä sovelletaan 1.3.1990 lukien. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että sanotun ajankohdan jälkeen työehtosopimusten mukaisina maksetut päivärahat ovat verovapaita.

Aikaisemman käytännön mukaan päivärahoja ei pidetty EPL:n mukaisina suorituksina. Vaikka osaa niistä olisikin verotettu lopullisen verotuksen yhteydessä palkkatulona, niitä ei verotettavaltakaan osalta otettu huomioon eläkkeen perusteena olevaa palkkaa määrättäessä (VAKO 9319/74/1434, ETK vanha arkisto 3599 ja VAKO 12212/77/-350, ETK 3449).

Työsopimuksen mukaan työntekijän palkkioksi oli sovittu 4 500 markkaa. Hänelle ei kuitenkaan maksettu lainkaan rahapalkkaa, vaan verovapaita päivärahoja 2 250 markkaa ja erilaisia korvauksia 2 250 markkaa. Päivärahojen muodossa maksettua korvausta 2 250 markkaa pidettiin tehdyn sopimuksen mukaisesti vastikkeena suoritettusta työstä ja siten eläkepalkassa huomioon otettavana työansiona (VAKO 985/85/140, ETK 16195).

4.3

Muuttokustannusten korvaus

Työnantajan maksamaa muuttorahaa, jota on maksettu korvaukseksi niistä haitoista, joita syntyy muutettaessa työskentelypaikkakunnalle, pidetään kulukorvauksena eikä TEL-palkkana (ETK:n lausunto 22.11.1979).

4.4

Opintotuki

Jotkin työnantajat tukevat työntekijöidensä vapaaehtoista ammatillista kehitystä edistävää opiskelua. Tukea voidaan myöntää esimerkiksi opintovapaa-ajan ansionmenetyksestä sekä opintojen aiheuttamista kassasi-, kirja- ja asumiskustannuksista. Ansionmenetyksestä maksettava opintotuki lasketaan TEL-palkkaan. Muilta osin maksettua opintotukea pidetään kulukorvauksena, eikä sitä oteta huomioon TEL-palkassa.

Lakiosasto

9.3.1990

4.5

Ulkomailla työskentelystä aiheutuvien erityisten kustannusten korvaukset

Kun työntekijä lähtee ulkomaille työhön, hänelle yleensä maksetaan päivärahaa, joka on tarkoitettu korvaamaan niitä ruokailu- ja elinkustannuksia, joita hänelle tästä syystä aiheutuu. Lisäksi työntekijälle voi syntyä muita erityisiä kustannuksia, joita ei syntyisi, jos hän työskentelisi Suomessa (esim. lasten koulunkäynti, muuttokulut, työluvut, kielikurssit, lomamatkat Suomeen jne.). Usein työsopimusta tehtäessä sovitaan, että työnantaja korvaa näitä kuluja. Mikäli tällaiset korvaukset vastaavat työntekijälle ulkomaantyöstä syntyneitä kustannuksia ja ovat siten selvästi kulukorvauksia, niitä ei oteta huomioon eläkepalkassa.

Erään yrityksen ulkomaille työskenteleville työntekijöille ja heidän perheillensä maksetaan sopimuksen mukaan lomamatkat Suomeen. Mikäli työntekijä ei käytä sovittuja lomamatkoja, ne maksetaan rahana myös perheenjäsenten osalta. Eläketurvakeskuksen lausunnon (12.1.1987) mukaan mainittua korvausta ei pidetty TEL-palkkana.

Työnantaja maksoi Suomessa maksettavan ennakonpidätyksen alaisen palkan lisäksi ulkomaille työskentelevien työntekijöidensä puolesta verot vieraalle valtiolle. Verojen maksaminen kyseiselle valtiolle oli työluvan ehtona. Eläketurvakeskuksen kannan mukaan vero-osuus oli kustannusten korvausta, jota ei oteta huomioon eläkepalkassa.

5

TYÖSOPIMUKSEN PERUSTEELLA SUORITETUSTA TYÖSTÄ SAATU VASTIKE

5.1

Yleistä

TEL-palkkaan kuuluu kaikkinaisen palkka, jonka työnantaja maksaa työntekijälle vastikkeena tämän tekemästä työstä. TEL-palkkaa on siten peruspalkka, määräytyy se sitten ajan perusteella (esim. kuukausi- tai tuntipalkka) tahi työsuorituksen määrän tai arvon mukaan (esim. urakkapalkka). Mainitut peruspalkat ovat TEL-palkkaa olipa ne ansaittu säännöllisestä työstä, ylityöstä, hätätyöstä tai saatu sairausajan palkkana. Samoin eräillä aloilla maksettavat ns. urakkapohjat luetaan eläkepalkkaan.

Lakiosasto

9.3.1990

5.2

Palkan lisät ja korotukset

Eläkkeen perusteena olevassa palkassa otetaan huomioon myös aika- ja suorituspalkkoihin maksettavat erilaiset lisät, kuten niin sanottu hyvänmielinen, olosuhdelisa, vuorotyölisä sekä ilta- ja yötyölisä. Vastaavasti peruspalkkaan maksettavat korotukset kuten sunnuntaityökorotus, ylityökorotus sekä hälytysluonteisesta työstä tai seisokkityöstä maksettava korotus ovat TEL-palkkaa. Myös muut erityisestä työstä maksettavat kiinteät korvaukset ovat TEL-palkkaa.

5.3

Palkka ulkomailla tehdystä työstä

Ulkomailla tehdystä työstä maksettu palkka on TEL-palkkaa, jos se Suomessa maksettuna olisi ennakonpidätyksen alaista palkkaa.

On tavallista, että työnantaja maksaa ulkomailla työskentelevälle työntekijälleen ns. ulkomaanlisää. Vaikka lisä saattaa sisältää osia, jotka on tarkoitettu kotimaan elinkustannuksia korkeampien paikallisten elinkustannusten korvaukseksi, on se tavallisesti riippumaton kulujen todellisesta määrästä. Tällaista ulkomaanlisää pidetään työstä maksettavana lisäpalkkana, joka otetaan huomioon myös TEL-palkassa.

Työnantaja ja työntekijä eivät voi keskenään sopia eläkepalkaksi ilmoitettavan palkan määrästä. TEL-palkaksi tulee ilmoittaa se todellinen palkka, mikä työstä maksetaan. Palkassa otetaan huomioon myös mahdollisten luontoisetujen (asuntoetu, autoetu jne.) arvo kussakin yksittäistapauksessa erikseen ottaen huomioon Suomessa noudatettavat periaatteet. (Ks. kohta 5.7.)

Ilmoitettaessa ulkomaan valuutassa maksettuja palkkoja eläkelaitokselle muutetaan ne Suomen rahan määräisiksi ansaintavuoden keskikurssin mukaan. Eläketurvakeskus lähettää nämä kurssit eläkelaitoksille tiedoksi vuosittain.

VAKO on katsonut, että eläkepalkkana tulee ottaa huomioon työntekijälle ulkomaantyoystä maksetut todelliset ansiot, joissa on mukana esimerkiksi ylityökorvaukset, mutta ei kulukorvauksia (ks. kulukorvauksista kohta 4.5). Sillä seikalla, että työnteki-

Lakiosasto

9.3.1990

jän palkasta ei erityissäännösten nojalla ollut toimitettu veron ennakonpidätystä, ei ollut merkitystä (VAKO 3471/83/1057, ETK 13662).

5.4

Palvelurahat

Yleisöltä saadut palvelurahat otetaan TEL-palkassa huomioon saman suuruisina kuin viimeksi toimitetussa verotuksessa, jollei muuta selvitystä esitetä (TEA 7 §:n 4 momentti). Työntekijän tulee ilmoittaa työnantajalle ja tämän edelleen eläkelaitokselle palvelurahojen todellinen määrä. Jos verotuksessa poiketaan ilmoitetuista ansioiden määristä, voidaan eläkkeen perusteena oleva palkka tarkistaa verotuksessa vahvistetun suuruiseksi (elk 3943/75).

5.5

Provisio

Erilaisista myyntitehtävistä maksetaan palkka usein pelkästään provisiona tai yhdistettynä pohjapalkkaan. Provisio lasketaan yleensä prosenttiosuutena myynnin arvosta. Jos provisiopalkkaa maksetaan työsuhteessa tehdystä työstä, on TEL-palkkaa kuluilla vähennetty osuus eli se palkkion määrä, josta suoritetaan veron ennakonpidätys.

5.6

Yrityksen tuloksen perusteella maksettavat korvaukset

Tantiemi, bonus tai muu kiinteän kuukausipalkan lisäksi maksettava yrityksen tulokseen perustuva palkkio (esim. tuotantopalkkio tai tuotantolisä) otetaan huomioon eläkepalkkana.

5.7

Luontoisedut

Luontoisedut otetaan huomioon eläkkeen perusteena olevaa palkkaa määrättäessä, suoritetaanpa niitä sitten rahapalkan lisäksi tai yksinomaisena vastikkeena. Tällaisia etuja ovat mm. asuntoetu, ruokaetu, autoetu, puhelimen käyttöetu ja autotallin käyttöetu. Luontoisedut otetaan yleensä huomioon verohallituksen ennakonpidätystä varten vuosittain vahvistamien perusteiden mukaan. Verohallitus vahvistaa vuosittain vain yleisimpien luontoisetujen arvot. Näitä ovat asuntoetu, asuntoetuuun liittyvä rajoittamaton sähkön käyttöoikeus, ravintoetu ja autoetu. Muut luontoisedut arvostetaan käypään arvoon. (Vrt. henkilökuntaedut kohta 7.12, luontoisedut ulkomaantyössä ks. kohta 5.3.)

VAKO:n päätöksen mukaan puhelimen käyttöetu ja lämpimän autotallin käyttöetu olivat

Lakiosasto

9.3.1990

luontoisetuja, jotka tuli ottaa huomioon eläkepalkassa (VAKO 3647/83/937, ETK 13988).

5.8

Työnantajan työntekijälleen ottama säästöhenkivakuutus

Jos työnantaja ottaa työntekijälleen henkivakuutuksen, johon sisältyy työntekijälle tai hänen määräämälleen maksettava säästösumma, luetaan 10 prosenttia työnantajan maksamista vakuutusmaksuista työntekijän veronalaiseksi tuloksi (TVL 61 §, 1240/88). Työnantaja on myös velvollinen pidättämään tästä määrästä veron ennakon. Ennakonpidätysvelvollisuus koskee maksuja, jotka on maksettu vuonna 1989 tai sen jälkeen.

Tällaiset vakuutusetuudet liittyvät yrityksen palkkauksen kehittämisen- ja kannustejärjestelmiin. Vakuutus on useinkin joko valinnainen tai kiinteä osa yksittäisen työntekijän kokonaispalkkaa. Se on tällöin erikseen sovittu työnteon vastike toisin kuin erilaiset koko henkilökunnan käytettäväksi tarkoitetut henkilökuntaedut. Ennakonpidätyksen alainen osuus vakuutusmaksusta luetaan siten eläkepalkkaan.

5.9

Vuosilomapalkka

Vuosiloma luetaan työsuhteen jatkumisaikaan ja sen ajalta maksettu palkka TEL-palkkaan myös silloin, kun työntekijä jää vuosilomaltansa suoraan eläkkeelle tai työsuhde muuten päättyy siten, että työntekijä sen lopussa pitää irtisanomisaikana vuosilomansa.

5.10

TEL-työsuhteen jatkuessa maksettu vuosilomakorvaus

TEL-työsuhteen jatkuessa maksettu vuosilomakorvaus otetaan huomioon eläkepalkassa.

TEL 1 §:n 2 momentin mukaisissa tapauksissa TEL-työsuhde muodostuu työoikeudellisesti erillisistä työsuhteista. TEL:n soveltaminen edellyttää mm., että työansio kunakin kalenterikuukautena nousee vähintään 938,66 markkaan (ind. 1481). Rajamäärää samoin kuin eläkepalkkaa laskettaessa otetaan huomioon TEL-työsuhteen jatkuessa maksettavat lomakorvaukset. Eläkepalkkaan luettavista ansioista tulisi vähentää vain viimeisen työoikeudellisen työsuhteen päättyessä maksettu vuosilomakorvaus.

Lakiosasto

9.3.1990

5.11

Lomaltapaluuraha, lomarahaa, lomapalkan korotus

Lomaltapaluuraha on työehtosopimuksessa sovittu etuus. Eri alojen työehtosopimusten mukaan lomaltapaluurahaa vastaava etuus saatetaan suorittaa eri nimisenä kuten lomarahana, lomallelähtörahana tai lomapalkan korotuksena. Lomaltapaluuraha tai sitä vastaava korvaus on vastiketta työsopimuksen mukaisesta työstä ja se luetaan TEL-palkkaan (VAKO 8640/76/674, ETK 379). Näin myös silloin, kun se maksetaan työsuhteen päättyessä.

Jos lomaltapaluurahan laskemisperusteena on käytetty vuosilomakorvausta, on lomaltapaluurahaa voinut karttua vielä TEL-työsuhteen päättymisen jälkeen esimerkiksi silloin, kun työntekijä työkyvyttömäksi tultuaan on sairauslomalla työsuhteen työoikeudellisesti mielessä vielä jatkuessa. Lomaltapaluuraha samoin kuin muukin työansio otetaan näissä tapauksissa huomioon vain eläketapahtumaan saakka (VAKO 3668/78/1921, ETK 3524).

5.12

Vapaavuorokorvaus, työajan lyhentäminen, varallaolokorvaus

Ennen työsuhteen päättymistä pitämättä jääneistä vapaavuoroista maksettava korvaus perustuu työehtosopimukseen ja on vastasuoritusta työsopimuksen mukaisesta työstä. Vapaavuorokorvaus on siis myös TEL-palkkaan kuuluvaa ansiota silloin, kun se kohdistuu aikaan ennen TEL-työsuhteen päättymistä (VAKO 9473/76/2168, ETK 438). Samoin on TEL-palkkaa työehtosopimuksen mukaan suoritettu korvaus, joka maksetaan siitä, että työajan lyhentämiseksi sovitut ns. pekkasvapaita ei ole voitu pitää. Myös erilaiset varallaolokorvaukset luetaan eläkepalkkaan.

Lakiosasto

9.3.1990

5.13

Työnantajan suorittamat lahjarahat

Eläkepalkassa otetaan huomioon erilaiset lahjarahat, joita työnantaja suorittaa työntekijöilleen sopimuksen tai tavan mukaan vakiintuneesti. Eläkepalkkaan luetaan muun muassa jouluraha ja 13. kuukauden palkka. Myös määrättyjen palvelusvuosien perusteella maksettu lahjaraha on eläkepalkkaa (VAKO:n päätökset 3325/73/1725, ETK vanha arkisto 2741 ja 5370/77/836, ETK 1528).

Eläkelautakunta on katsonut, että ansiomitaliraha ja erojaislahjaraha, jotka ovat olleet veron ennakonpidätyksen alaista ansiota, tuli ottaa huomioon eläkepalkkaa määrättäessä (elk 1293/77 ja elk 3365/77).

Työnantajalta rahana tai lahjakorttina joko työntekijän tai yrityksen merkkipäivän johdosta saatu lahja luetaan myös eläkepalkkaan, silloin kun verottaja katsoo sen veronalaiseksi palkkatuloksi. (Esinelahjan osalta ks. kohta 7.14.). Yleiskirjeen 26/78 ohjeissa suoranaista lahjaa, joka annetaan esim. työntekijän merkkipäivänä, ei pidetty eläkepalkkana riippumatta lahjan verotuskohtelusta. Aikaisempien ohjeiden mukaan ilmoitettuja palkkoja ei tämän yleiskirjeen johdosta tarkisteta takautuvasti.

5.14

Irtisanomisajan palkka

TSL 38 §:n mukaan irtisanomisaika voidaan sopia enintään kuudeksi kuukaudeksi. Irtisanomisaika on laissa porrastettu työsuhteen keston mukaan, jos muusta irtisanomisajasta ei ole sovittu.

Normaalisti työsuhteen katsotaan päättyneen irtisanomisajan kuluttua umpeen riippumatta siitä, onko työntekijä työllistetty vai ei. Jos työnantaja ei halua käyttää työntekijän työpanosta irtisanomisajana hyväkseen, hän on kuitenkin TSL 38a §:n nojalla velvollinen maksamaan työntekijälle täyden palkan irtisanomisajalta. Myös ansiot otetaan huomioon irtisanomisajan loppuun.

Jos liikkeen luovutuksen yhteydessä uusi omistaja irtisanoo työsopimuksen, tulee hänen noudattaa TSL 38 §:ssä tarkoitettua irtisanomisaikaa. Ennen vuoden 1989 alusta voimaan tullutta lainmuutosta saattoi luovutuksen saaja kahden viikon kuluessa luovutuk-

Lakiosasto

9.3.1990

sesta irtisanoa työsopimuksen lakkaamaan kahden kuukauden kuluttua irtisanomisesta, vaikka irtisanomis- tai työsopimusaika olisi pitempi (TSL 40 §:n 2 momentti, 125/84). Työsuhteen katsotaan tällaisessa tapauksessa päättyneen kahden kuukauden irtisanomisajan kuluttua umpeen. Tältä irtisanomisajalta maksettu palkka otetaan huomioon eläkkeen perusteena olevassa palkassa.

Ennen 1.9.1984 voimassa olleen TSL 40 §:n 2 momentin mukaan luovutuksen saajalla oli oikeus irtisanoa työsopimus lakkaamaan 14 päivän kuluttua irtisanomisesta.

Lakisääteistä pitemmältä irtisanomisajalta maksettu korvaus katsotaan vahingonkorvaukseksi. Esimerkiksi korvaus, jonka entinen omistaja kenties joutuu liikkeensä luovuttaessaan suorittamaan työntekijälle pitemmän irtisanomisajan palkkaedun menetyksestä, ei ole TEL-palkkaa (ks. kohta 7.4).

Jotta irtisanomisajan palkka voisi tulla kysymykseen, on vakuutetulla oltava oikeus irtisanomisai-kaan. Siten osakeyhtiön toimitusjohtajalle, joka on yhtiön toimiellin, irtisanomisesta maksettava korvaus on tavallisesti katsottava vahingonkorvaukseksi.

5.15

Palkkaturva

Palkkaturvalain (649/73) mukaan maksetaan valtion varoista palkkaturvana työntekijän työsuhteesta johtunut palkka- tai muu saatava, joka työnantajan maksukyvyttömyyden vuoksi on jäänyt maksamatta. Työntekijälle palkkaturvana maksettu määrä on TEL-palkkaa. On kuitenkin huomattava, että TEL-palkkana huomioon otettava määrä saattaa olla palkkaturvana maksettua suurempi, koska palkkaturvalain mukaan voidaan suorittaa vain palkkasaatavat, jotka ovat erääntyneet aikaisintaan kolme kuukautta ennen palkkaturvahakemuksen jättämistä. Työnantajan maksukyvyttömyyden vuoksi saamatta jäänyt palkka on kuitenkin otettava huomioon eläkepalkkaa laskettaessa, jos siitä on saatu luotettava näyttö, vaikkapa konkurssituomiossa (VAKO 2725/84/255, ETK 15444).

5.16

Oppisopimus- tai koulutusopimusajalta maksettu palkka

Oppisopimuslain mukainen oppisopimus on työsopimus ja oppilaalle sen nojalla maksettu palkka on siten TEL-palkkaa. Työpaikkakoulutus voi perustua myös koulutusopimukseen, jonka ammatillinen oppilaitos tekee työnantajan kanssa. Jos tällaisessa työpaik-

Lakiosasto

9.3.1990

kakoulutuksessa oleva on tehnyt työsopimuksen työnantajan kanssa, sovelletaan vastaavasti sitä, mitä oppisopimussuhteesta on säädetty. (Opintotuesta ks. kohta 4.4.)

5.17

Työllistämistuen avulla palkattu työntekijä

Jos yritys tai yhteisö on palkannut työntekijän jonkin työllistämistuen (esim. perehdyttämistuki, kunnallinen työllistämistuki, pitkäaikaistyöttömien työllistämistuki) avulla, on työntekijä työsuhteessa tuen saajaan. Eläkepalkkaa on tällöin se kokonaispalkka, joka työntekijälle on sovittu työstä maksettavaksi, työllistämistuen määrästä tai maksutavasta riippumatta.

6

TYÖSUHTEESEEN LÄHEISESTI LIITTYVÄSTÄ TOIMINNASTA MAKSETUT KORVAUKSET

6.1

Yleistä

Yleensä eläkepalkkaan luettavien ansioiden tulee olla vastiketta työsopimuksen perusteella suoritetusta työstä. Työntekijä ei voi olla useassa samanaikaisessa TEL-, LEL- tai TaEL-työsuhteessa samaan työnantajaan. Käytännössä hän saattaa kuitenkin tehdä työsuhteensa puitteissa muutakin kuin nimenomaan työsopimuksessa sovittua työtä. Tällöin muustakin kuin työsopimuksen mukaisesta työstä saatu vastike tulee sisällyttää eläkepalkkaan.

6.2

Aloite- ja kirjoituspalkkiot

Erilaiset aloite- ja kirjoituspalkkiot tulee ottaa huomioon TEL-palkassa, jos ne liittyvät työsopimuksessa sovittuun työhön. Myös palkkiot, jotka työntekijä on saanut työnantajan toimittamaan alan julkaisuun samoin kuin henkilökuntalehteen kirjoittamistaan artikkeleista, luetaan TEL-palkkaan.

6.3

Luottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle maksettavat korvaukset

Luottamusmiestoimen tai työsuojeluvaltuutetun toimen hoitamisen ehdottomana edellytyksenä on työsuhteen olemassaolo. Toiminta näissä tehtävissä liittyy siinä määrin läheisesti työsuhteeseen, että niistä maksettu korvaus on otettava huomioon määrättäessä eläkkeen perusteena olevaa palkkaa kyseisestä työsuhteesta (VAKO 4241/77/2054, ETK 1139). Eräissä tapauksissa luottamusmiestoiminnasta maksetaan normaalin palkan lisäksi erillinen palkkio, vaikka luottamusmies hoitaisikin tehtävänsä työajan puit-

Lakiosasto

9.3.1990

teissa ja saisi vajaaksikin jäävältä työajalta normaalin palkan. Tämä erillinen luottamusmiespalkkio samoin kuin luottamusmiestehtävien hoidosta työajan ulkopuolella työnantajalta saatu ylityökorvaukseen rinnastettava korvaus otetaan huomioon TEL-palkassa.

Ansionmenetykskorvauksia ja palkkioita, joita luottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu saa muualta kuin työnantajaltaan (esim. SAK:lta, TVK:lta, AKAVA:lta), ei oteta huomioon eläkepalkassa. (Palkkion maksaja voi näissä tapauksissa järjestää luottamustoimesta eläketurvan TEL 1 b §:n nojalla.)

6.4

Työnantajan ja henkilöstön väliseen yhteistoimintaan liittyvät palkkiot (työsuojelu- ynnä muut toimikunnat, YT-lain mukaiset palkkiot)

Työsuojeluvalvonnasta annetun lain mukaiset palkkiot työsuojelutoimikunnan jäsenyydestä sekä yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (YT-lain) mukaiset palkkiot ja korvaukset luetaan TEL-palkkaan. Samoin ennen YT-lakia voimassa olleen tuotantokomitealain mukaiset palkkiot. Jos YT-lain mukaisen yhteistoimintamenettelyn alaisten asioiden käsittelyä varten on työpaikalle perustettu erityinen toimikunta (esim. asuntotoimikunta, ruokalatoimikunta, vapaaajantoimikunta ja osastotoimikunta), toimikunnan jäsenyydestä maksetut palkkiot kuuluvat TEL-palkkaan.

6.5

Palkkiot yrityksen tai yhteisön hallintoelinten jäsenyydestä

Yrityksen tai yhteisön hallintoelimissä voi olla jäseniä, jotka ovat samalla myös työsuhteessa kyseiseen yritykseen tai yhteisöön. Tällaisille henkilöille luottamustoimesta, kuten hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenyydestä, maksettavat palkkiot lisätään työsuhteen TEL-palkkaan.

6.6

Vakuutusasiamiespalkkiot

Vakuutusyhtiöön työsuhteessa olevan henkilön työsuhteeseen saattaa liittyä velvollisuus myydä muidenkin saman yhtymän yhtiöiden vakuutuksia, jolloin työnantajayhtiö maksaa tästä myyntityöstä palkan. Nämä palkkiot ovat TEL-palkkaa samoin kuin sellaisetkin myyntipalkkiot, jotka yhtiö maksaa työntekijälle hänen vapaa-aikanaan suorittamastaan yhtiön vakuutusten myynnistä.

Lakiosasto

9.3.1990

Jos vakuutusasiamiehelle maksetaan päätoimesta pelkkää provisiopalkkaa, katsotaan hänet yleensä yrittäjäksi.

6.7

Tehdaspalokunta

Toimintaa yhtiön tehdaspalokunnassa käsitellään yhtenä kokonaisuutena työntekijän yhtiöön olevan varsinaisen työsuhteen kanssa. Palokunnassa tehdystä työstä saadut ansiot otetaan siten huomioon TEL-palkkaa määrättäessä (VAKO 6500/75/1774, ETK - vanha arkisto 5216).

6.8

Työpaikkalääkärit

Työsuhteessa olevan työpaikkalääkärin TEL-palkkaan kuuluvat sellaiset palkkiot, jotka työnantaja on henkilökunnalle annetuista lääkäripalveluksista suorittanut. Tehdystä sopimuksesta riippuen myös työntekijöiden työpaikkalääkärillä käynnistään suoraan lääkäriille maksamat palkkiot kuuluvat TEL-palkkaan (VAKO 4751/72/1941, ETK 1721 ja VAKO 1770/74/715, ETK 2874).

Lääkäreiden eläketurvasta on annettu Eläketurvakeskuksen tiedote (LA-osasto tiedottaa 9/86).

7

KORVAUKSET, JOITA EI OTETA HUOMIOON ELÄKEPALKASSA

7.1

Työsuhteen päättyessä maksettava lomakorvaus

TEL 7 §:n mukaan työsuhteen päättyessä maksettavaa vuosiloman korvausta ei lueta eläkepalkkaan. Myöskään työehtosopimuksen tai työsopimuksen nojalla lakisääteistä pitemmältä ajalta maksettua vuosilomakorvausta ei oteta työsuhteen päättyessä eläkepalkkaan. (Vrt. kohdat 5.9 - 5.11.)

7.2

Odotusajan palkka

Työntekijällä on TSL 22 §:n 5 momentin mukaan oikeus ns. odotusajan palkkaan palkanmaksun tai muun työsuhteesta johtuneen saatavan suorituksen viivästyessä työsuhteen päättyessä. Odotusajan palkkaa pidetään koron luonteisena suorituksena, eikä sitä oteta huomioon eläkkeen perusteena olevassa palkassa.

Lakiosasto

9.3.1990

7.3

Korvaus lainvastaisesta irtisanomisesta

Korvaus, jonka työnantaja on velvoitettu maksamaan työsopimuksen laittoman irtisanomisen johdosta joko työsopimuksen irtisanomismenettelystä annetun lain tai TSL 51 §:n 1 momentin nojalla, ei ole TEL-palkkaa.

7.4

Korvaus syrjäytetystä irtisanomisajasta liikettä luovutettaessa

Ennen 1.1.1989 voimaan tullutta lainmuutosta oli työsopimuslaissa säädetty erityinen irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä. Työntekijä saattoi tällöin menettää oikeuden kahta kuukautta pitempään irtisanomisaikaan. Kaksi kuukautta ylittävältä ajalta maksettu palkka oli vahingonkorvaussäättävä liikkeen luovuttajalta. Syrjäytettyä irtisanomisaikaa ei lueta työsuhdeaikaan, eikä menetetty palkkaetus ole TEL-palkkaa. (Ks. kohta 5.14.)

7.5

Korvaus irtisanomisesta lomautuksen aikana

TSL 42 §:n 2 momentin mukaan "milloin lomauttaminen on tullut voimaan työntekijän saamatta hyväksien työsopimuksen lakkaamista koskevaa irtisanomisaikaa ja työnantaja ennen lomauttamisen päättymistä irtisanoo työsopimuksen, hänen on korvattava työntekijälle irtisanomisajan palkan tai sen osan menettämisestä näin aiheutunut vahinko, ellei toisin ole sovittu." Jos siis työnantaja on maksanut lomaute- tulle työntekijälle irtisanomisajan menettämisestä korvausta, kyseessä oleva korvaus on vahingonkorvaus, eikä sitä oteta huomioon eläkepalkassa. (Lakiosasto tiedottaa 1/86, ks. myös kohta 2.3.)

7.6

Työsopimuksen purkamisen yhteydessä maksettava korvaus

Jos työnantaja ilman laillista syytä purkaa työsopimuksen, on hänen maksettava työntekijälle aiheettoman purkamisen jälkeiseltä ajalta vastaava palkka, jonka hän olisi ollut velvollinen maksamaan irtisanoessaan työsopimuksen (TSL 45 §). Työoikeudellisessa mielessä työsuhde päättyy välittömästi työnantajan purkaessa työsopimuksen. Työsuhteen päättymiseen ei vaikuta se, onko työsuhde purettu laillisesti vai laittomasti. Myös TEL:a sovellettaessa työsuhde päättyy purkamishetkellä. Irtisanomisaikaa vastaavalta ajalta maksettu palkka ei ole

Lakiosasto

9.3.1990

TEL-palkkaa, koska se ei ole vastiketta työsuhteessa tehdystä työstä (LA-osasto tiedottaa 5/85). Työntekijän purkaessa työsopimuksen työnantajan sopimusrikkomuksen johdosta työntekijällä on oikeus saada korvaus vahingosta, joka hänelle on aiheutunut työsopimuksen ennaikaisesta päättymisestä (TSL 51 §). Kysymyksessä on vahingonkorvaus, jota ei oteta huomioon eläkkeen perusteena olevassa palkassa.

7.7

Muu kuin lakiin perustuva korvaus työsuhteen päättymisestä

Myöskään muu kuin lakiin perustuva työsuhteen päättymisestä maksettava korvaus ei ole TEL-palkkaa vaan se on luonteeltaan vahingonkorvausta. Tällaisena korvauksena on pidetty mm. kertakorvausta irtisanomisesta (VAKO 00634/87/2654, ETK 19341).

7.8

Sairausajan palkan maksuajalta suoritettu sairauspäiväraha

Jos työntekijälle itselleen suoritetaan sairausloman ajalta sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa ja työnantaja maksaa hänelle tältä ajalta työehtosopimuksen nojalla sairausajan palkan ja päivärahan erotuksen, ei päivärahaa voida lukea TEL-palkkaan, vaan palkkaa on yksinomaan työnantajan maksama erotus.

7.9

Lisäpäiväraha

Sairauskassan suorittama lisäpäiväraha on etuus, jota maksetaan sen jälkeen, kun jäsenen oikeus sairausajan palkkaan (tai täydennyspäivärahaa suorittavissa kassoissa täydennyspäivärahaan) on päättynyt. Lisäpäiväraha on vuodesta 1992 alkaen veronalaista tuloa. Lisäpäivärahaa pidetään vakuutuskorvauksena jota ei oteta huomioon TEL-palkassa (VAKO 1294/82/341, ETK 11920). (Vrt. kohta 3.3.3 täydennyspäiväraha.)

7.9.1

Sairausraha

Työntekijälle voidaan maksaa vapaaehtoiseen vakuutukseen perustuvaa sairausrahaa esim. eläkekassasta. Sairausraha on lähinnä luokiteltavissa samantapaisiin suoritteisiin kuin lisäpäiväraha, eikä se siten ole TEL-palkkaa (VAKO 749/83/657, ETK 13670).

7.10

Tekijänoikeuskorvaukset ja uusintapalkkiot

Lakisääteisiä korvauksia tekijänoikeuksien luovuttamisesta ei pidetä työsuhteeseen perustuvana palkkana, joten niitä ei oteta huomioon eläkepalkassa.

Lakiosasto

9.3.1990

Näyttelijälle tai muusikolle maksettua uusintapalkkiota pidetään tekijänoikeuskorvaukseen verrattavana suorituksena, eikä sitäkään siten oteta huomioon TEL-palkassa (VAKO 7192/81/1801, ETK 10101).

7.11

Rojalti

Rojalti on esimerkiksi teoksen tekijälle tai patentin haltijalle maksettava korvaus siitä, että hänen tuotteensa saatetaan julkisuuteen tai käytettäväksi. Rojalti maksetaan yleensä määräprosenttina tuloista, esimerkiksi myynnin arvosta tai julkisten esityskertojen perusteella. Rojaltia voidaan pitää eräänlaisena käyttökorvauksena, minkä vuoksi se ei ole TEL-palkkaa.

7.12

Henkilökuntaedut

Henkilökuntaeduilla tarkoitetaan tässä työnantajan työntekijöilleen muussa muodossa kuin rahana antamia, yleensä jatkuviksi tarkoitettuja etuuksia, joiden raha-arvoa ei ole vahvistettu verohallituksen vuosittain antamassa luontoisetupäätöksessä. Henkilökuntaedut ovat kollektiivinen etuus. Niitä ovat mm. työnantajan tuotteista saatavat henkilökuntaalennukset, liikennettä harjoittavien yritysten henkilökunnalleen ilmaiseksi tai alennettuun hintaan antamat matkat sekä henkilökuntalainat. Työnantaja voi myös tukea työntekijöidensä virkistys- ja harrastustoimintaa, ylläpitää työntekijöiden lapsille tarkoitettua päiväkotia, järjestää ilmaisen terveydenhoidon jne.

Verotuskäytännössä on henkilökuntaetuja osittain pidetty veronalaisina palkkatuloina. Tällaisiksi on katsottu mm. vakuutusyhtiön henkilökunnan vakuutuksiinsa saamat alennukset sekä öljytuotteiden valmistusta ja kauppaa harjoittavan yhtiön henkilökunnalleen antamat bensiinin ja dieselöljyn hinnan alennukset. Verovapaita ovat yleensä olleet etuudet, jotka ovat luonteeltaan sosiaalisia tai jotka ovat määrältään vähäisiä.

Uudessa tulo- ja varallisuusverolaissa on veronalaiseksi tuloksi katsottu etu työnantajalta saadusta tavanomaista alempikorkoisesta lainasta samoin kuin etu yleistä merkintähintaa alhaisempaan hintaan merkityistä työnantajaosakeyhtiön osakkeista siltä osin kuin alennus on enemmän kuin 15 prosenttia (TVL 48 §). Eräiden keskeisten henkilökuntaetujen verovapaudesta on säädetty TVL 49 §:ssä. Säännöksessä suljetaan verovapauden ulkopuolelle työnantajan suoraan työntekijälle maksamat korvaukset tämän

Lakiosasto

9.3.1990

sairauskuluista.

EPL:ssa palkan käsite on laaja. Se poikkeaa työsuhteen mukaisen työsuhteen perusteella maksetun palkan määrittelystä. EPL:n mukaiseksi palkaksi katsotun edun tai suorituksen ei tarvitse liittyä suoranaisesti työntekoon, vaan riittää, että se on saatu työsuhteeseen liittyvänä. Siksi henkilökuntaetuudenkaan lukemista eläkepalkkaan ei voida ratkaista yksinomaan sen veronalaisuuden perusteella.

Vaikka henkilökuntaedut olisivatkin veron ennakonpidätyksen alaisia, ei niitä oteta huomioon eläkepalkkaa määrättäessä, kun ne saadaan työsuhteen perusteella muuten kuin sovittuna vastikkeena suoritettavasta työstä (työsopimus, työehtosopimus). (Vrt. kohta 5.7 ja 5.8.)

Eläketurvakeskuksen lausunnon (30.3.1984) mukaan lentoyhtiön henkilökunnalleen myöntämiä vapaa- ja alennuslippuetuuksia ei luettu eläkepalkkaan, vaikka ne olivat veron ennakonpidätyksen alaisia. (Kyseessä olevat etuudet oli katsottu veronalaisiksi ennen vanhaan TVL:iin tehtyä muutosta.)

Eläketurvakeskuksen lausunnon (1.12.1983) mukaan henkilökuntaetuutena saatu korkotuki ei ollut sellaista työsuhteessa tehdystä työstä saatua vastiketta, joka otetaan huomioon eläkkeen perusteena olevassa palkassa.

7.13

Suoritukset henkilöstörahastoon, henkilöstörahastosta jäsenille suoritettut rahasto-osuudet ja voitonjako

Henkilöstörahastolaki (814/89) tuli voimaan 1.1.1990. Rahaston perustaa yrityksen henkilökunta ja yritys suorittaa rahastolle voittopalkkioeriä yrityksessä sovellettavan voittopalkkiojärjestelmän mukaisesti. Voittopalkkioerä on rahasuoritus, jonka suuruus olennaisilta osin riippuu yrityksen toiminnan kannattavuudesta eli voitollisuudesta. Rahasto-osuutensa jäsen voi nostaa laissa ja säännöissä määrättyin edellytyksin. Yrityksen rahastolle suorittamista ja rahaston jäsenilleen suorittamista eristä ei niiden luonteesta johtuen peritä TEL-maksuja eikä niitä lueta ansiotuloksi työeläkkeitä määrättäessä.

Kun osa osakeyhtiön voitosta päätetään yhtiökokouksessa maksaa työntekijöille, ei myöskään ole kyse

Lakiosasto

9.3.1990

suoritetusta työstä maksettavasta vastikkeesta. Kyse on tällöin siitä, että yrityksen omistajat päättävät tyytyä pienempään osinkoon antamalla osan voitosta koko henkilöstölle. Voitonjaosta ei siten peritä TEL-maksuja eikä sitä lueta ansiotuloksi työeläkkeitä määrättäessä. Näin menetellään myös käteiseksi voittopalkkioksi kutsuttujen, henkilöstörahastolain mukaan määräytyvien suoritus-ten suhteen silloin, kun ne täyttävät edellä kuvatut voitonjaon edellytykset.

7.14

Esinelahjat

Jos työnantaja esimerkiksi työntekijän merkkipäivänä antaa työntekijälle esinelahjan, joka ei ole veronalainen, ei lahjaa oteta huomioon myöskään eläkepalkkaa määrättäessä. (Ks. myös kohta 5.13.)

7.15

Työsuhdekeksinnöt

Työsuhdekeksinnöistä maksettava korvaus on veron ennakonpidätyksen alaista ansiota. Tällainen korvaus ei kuitenkaan ole vastasuoritusta työsopimuksen perusteella tehdystä työstä, joten sitä ei oteta huomioon eläkkeen perusteena olevassa työansiossa (VAKO 3608/83/913, ETK 13677).

7.16

Yrityksen tai yhteisön ulkopuolisille maksetut luottamustoimipalkkiot

Luottamustoimet eivät kuulu pakollisen vakuutuksen piiriin. Palkkion maksaja voi kuitenkin TEL 1 b §:ssä säädetyin edellytyksin järjestää luottamustoimessa olevalle eläketurvan vapaaehtoisesti. Luottamustoimia ovat esim. yrityksen hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenyydet. TEL-palkkaan luottamustoimipalkkiot voidaan lukea vain siinä tapauksessa, että luottamustoimessa oleva on samalla myös työsuhteessa kyseiseen yritykseen tai yhteisöön (ks. kohta 6.5).

7.17

Palkkiot sairauskassan, eläkesäätiön tai vastaavan jäsenille

Työnantajan yhteydessä voi toimia sairauskassa, eläkesäätiö tai muu vastaava, jonka jäsenille säätiö tai kassa maksaa kokous- tai muita palkkioita. Koska kyseessä ei ole sama oikeushenkilö, joka maksaa palkkaa päätoimesta, ei näitä palkkioita oteta huomioon päätoimen eläkepalkassa.

Lakiosasto

9.3.1990

7.18

Kommandiittiyhtiön äänettömälle yhtiömiehelle verotuksessa jaettu osuus yhtiön tulosta

Kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies voi olla yhtiössä palkattuna työntekijänä. Uuden tulo- ja varallisuusverolain mukaan kaupparekisteriin merkitylle liiketoimintaa harjoittavalle kommandiittiyhtiölle vahvistetusta verotettavasta tulosta jaetaan puolet verotettavaksi yhtiömiesten tulona niiden osuuksien mukaan, joita heillä on yhtiön tuloon. Äänettömän yhtiömiehen verotuksellista osuutta yhtiön tulosta ei lueta TEL-palkkaan. Yhtiömiesten eläkeoikeudellinen asema on selvitettävänä työryhmässä.

8

ANSIOIDEN JAKSOTUS

Yleensä palkka maksetaan samana vuonna kuin se on ansaittu, jolloin eläkepalkkaakaan määrättäessä ei synny epäselvyyttä siitä, mihin vuoteen ansioiden on katsottava kohdistuvan. Käytännössä saattaa kuitenkin esiintyä tapauksia, joissa maksuvuosi poikkeaa ansaintavuodesta. Usein esim. tantiemi tai ns. urakkapohjat maksetaan eri vuonna kuin ne on ansaittu. Verotuskäytännön mukaisesti pääsääntönä tällöin pidetään sitä, että palkka on maksamisvuoden ansiota. Tämä sääntö saattaa kuitenkin johtaa eläkepalkan vääristymiseen siten, että jonkin eläkepalkkaan mukaan otettavan vuoden ansiot nousevat huomattavasti korkeammiksi kuin henkilön normaali palkkataso.

Palkkaperustetta ei tulisi TEL 7 §:n 2 momenttia soveltaen tarkistaa alaspäin, jos jaksottaminenkin on mahdollista. Palkkaperusteen harkinnanvarainen tarkistaminen tulee kysymykseen silloin, jos palkkana pidettävää erää ei ole ansaittu minään tiettyä aikana, eikä niitä siten voida jaksottaa (esim. työsuhteessa maksettavat erilaiset lahjarahat). TEL 7 §:n 2 momentin soveltaminen edellyttää tietysti myös sanotussa säännöksessä asetettujen edellytysten olemassaoloa.

Jos esimerkiksi tantiemin pitäminen maksamisvuoden ansiona aiheuttaisi eläkepalkan olennaisen vääristymisen, suoritetaan ansioiden siirto ansaitsemisvuodelle eli ns. jaksotus. Jaksotusta käytetään tavallisimmin sellaisissa tapauksissa, joissa työsuhde päättyy aivan alkuvuodesta ja tällöin maksetaan aikaisempiin vuosiin kohdistuvia palkkoja.

Lakiosasto

9.3.1990

Jos korvauksia, joiden maksamisvuosi poikkeaa ansaitsemisvuodesta, on suoritettu vuosittain, voidaan joutua tekemään jaksotus myös edellisten vuosien osalta, jotta samalle vuodelle ei tulisi esim. kahta tantiemia.

Jos maksamisvuonna ei ole muita eläkepalkaksi luettavia ansioita, joudutaan palkkaerät aina lisäämään sen vuoden ansioihin, jona ne katsotaan ansaitun.

VAKO:n päätöksen mukaan urakkapohjat olivat sen vuoden ansioita, jolloin ne oli ansaittu (VAKO 1378/77/1277, ETK 1701).

Jaksotus voidaan tehdä paitsi eläketapahtuman yhteydessä myös muulloin karttunutta eläkettä (vapaakirjaa) laskettaessa.

TaEL 3 §:ssä on nimenomainen säännös työansion kohdistumisesta siihen kalenterivuoteen, jona se on maksettu, joten jaksotus ei TaEL-ansioiden osalta tule kysymykseen.

Lomaltapaluuraha

Lomaltapaluuraha lisätään pääsäännön mukaan sen vuoden ansioihin, jona se on maksettu. Jos lomaltapaluuraha maksetaan sellaisena vuonna, jona TEL-työsuhde ei ole enää jatkunut, eikä sanotulta vuodelta siis ole maksettu muutakaan TEL-palkkaa, lomaltapaluuraha lisätään sen vuoden ansioihin, jona se katsotaan ansaitun. Näin voidaan menetellä myös silloin, kun työsuhde päättyy vuoden alkupäivinä siten, että koko lomaltapaluurahan lisääminen työsuhteen päättymisvuoden ansioihin johtaisi eläkkeen perusteena olevan palkan huomattavaan vääristymiseen.

Tasaerä

Eräiden työehtosopimusten mukaan työntekijälle maksetaan ns. tasaerä. Tasaerä on eräänlainen ennakolta maksettu palkkaerä ja se maksetaan heti työsuhteen alkaessa. Kun työsuhde aikanaan päättyy, maksettu tasaerä peritään takaisin viimeisen palkanmaksun yhteydessä. Koska tasaerä ei ole tehdystä työstä maksettua palkkaa maksamisvuonna, sitä ei oteta huomioon maksamisvuoden eläkepalkassa. Tasaerä ei toisaalta vähennä työsuhteen päättymisvuoden eläkepalkkaa siitä huolimatta, että työnantaja vähentää sen maksamastaan palkasta (ETK:n lausunto 19.11.1985).